

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR**

MEHMET ALANÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2017/15462
Karar Tarihi : 29/9/2021

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekilli : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekilli : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
İrfan FİDAN
Raportörler : Yunus HEPER
Ceren SedefEREN
Başvurucu : 1. Mehmet ALANÇ
Vekilleri : Av. Linda Sevinç HOCANOĞULLARI
Av. Öztürk TÜRKDOĞAN
Başvurucular : 2. Mehmet Şirin BULĞA
3. Serdar BATUR
4. Turgut TETİK
Başvurucular Vekili : Av. Erkan ŞENSES

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevlisi olan başvurularda katıldıkları bir toplantı nedeniyle uyarma cezası verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular çeşitli tarihlerde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2017/15465, 2017/15498 ve 2017/29824 sayılı bireysel başvuru dosyalarının 2017/15462 sayılı dosya üzerinde birleştirilmesine karar verilmiştir.
6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.
8. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.
9. İkinci Bölüm tarafından 11/3/2021 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:
 11. Olay tarihinde başvurucular Serdar Batur ve Turgut Tetik Siirt'te bir ilkokulda, Mehmet Şirin Bulğa ise bir lisede öğretmendir. Başvurucular Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN/Sendika) üyesidir. Başvurucu Serdar Batur anılan Sendikanın Siirt şube başkanı olduğunu, Turgut Tetik de aynı Sendikanın Siirt şube sekreteri olarak görev yaptığını ifade etmiştir. Başvurucu Mehmet Alanç ise olay tarihinde Siirt İl Ambulans Servisi Başhekimliğinde veri hazırlama ve kontrol işletmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu ayrıca ilgili zamanda KESK'e bağlı Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Siirt şube başkanı ve İnsan Hakları Derneği Siirt şube yöneticisi olduğunu belirtmiştir. Başvurucular 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünden sonraki dönemde olağanüstü hâl kanun hükmünde karamameleriyle kamu görevlerinden ihraç edilmiştir.
 12. Olayların meydana geldiği tarihlerde Siirt Kasaplar Deresi mevkiinde, aileleri tarafından teslim alınmayan ya da aileleri belirlenemeyen PKK terör örgütü mensuplarının bulunduğu iddia edilen toplu mezarların usulüne uygun olarak açılması talebiyle bir süredir

eylemler yapılmaktadır. 28/3/2015 tarihinde anılan bölgede tekrar bu konuda basın açıklaması yapılmıştır. Başvurucular da bu basın açıklamasına sendika veya dernek yöneticisi ya da üyesi sıfatlarıyla katıldıklarını belirtmiştir. Güvenlik güçlerinin raporlarına göre söz konusu toplantıda bir süre sonra PKK ve kurucusu lehine sloganlar atılmış, PKK bayrakları ve flamaları taşınmış, anılan örgütün kurucusu A.Ö. ile M.K. isimli mensubun resimlerinin yer aldığı pankartlar açılmış ve güvenlik güçlerine taşlı saldırıda bulunulmuştur. Bu olaylar nedeniyle şehirde büyük gerginlik yaşanmış, güvenlik güçlerine yapılan saldırılar sonucunda biri emniyet amiri olmak üzere toplam yedi polis yaralanmıştır. Ayrıca ilgili raporlarda bir okulun bahçesine molotokkokteyli atıldığı da ifade edilmiştir. Başvurucular hakkında söz konusu toplantıya katıldıkları gerekçesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin (A) bendinin (e) alt bendi uyarınca devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmaktan uyarma cezası verilmiştir.

13. Başvurucular söz konusu uyarma cezalarının iptali talebiyle dava açmıştır. Başvurucu Mehmet Alanç'ın davası Siirt İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Mahkeme başvuru konusu toplantıda terör örgütü PKK ve kurucusu lehine sloganlar atıldığını, PKK bayrakları ve flamalarının taşındığını, anılan örgütün kurucusu ve mensuplarının resimlerinin yer aldığı pankartların açıldığını, başvurunun da kanuna aykırı olan bu eyleme katıldığını fotoğraflarla sabit olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, dava dilekçesinde polise taş atan grup içinde yer almadığını ifade etmiştir. Mahkeme -başvurucu, polise taş atan grup içinde yer almadığını iddia etmekteyse de- başvurunun terör örgütü propagandası yapılan ve bu sebeple yasa dışı olan bir eyleme yalnızca katılmak şeklindeki davranışının *devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışlarda bulunmak* fiilini oluşturduğunu kabul etmiş ve başvurunun uyarma cezası ile tecziyesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Başvurunun itirazı da istinaf mahkemesi tarafından kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir.

14. Siirt İdare Mahkemesi; başvurucular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğ'a'nın davalarını ise kabul etmiştir. Mahkeme ilgili kararlarında; anılan başvurucular hakkında düzenlenen soruşturma raporlarında yer alan bilgi ve belgelerden sendika üyesi olan başvurucuların bahsi geçen eyleme sendikal kimlikleri doğrultusunda, kayıp yakınlarına karşı kamuoyunda duyarlılık oluşturmak amacıyla kanlıklarının, ayrıca yürürlükte terör örgütü propagandası ve güvenlik güçlerine karşı saldırıya dönüşmesinden önce alandan ayrıldıklarının anlaşıldığını belirtmiştir. İdare veya yargı makamları tarafından söz konusu başvuruculara başka bir suçun isnat edilmediğini belirten Mahkeme, başvurucuların eyleminin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

15. Siirt İdare Mahkemesinin amlan üç başvuru hakkındaki kararlarına idare tarafından itiraz edilmiş ve kararlar Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi tarafından bozulmuştur. Bölge İdare Mahkemesine göre toplantıda ses yayın aracından Kürtçe ve Türkçe şarkılar söylenmiş, konuşmalar yapılmış, PKK terör örgütü lehine sloganlar atılmış, terör örgütünü temsil eden flama ve bayraklar ile örgüt yöneticilerinin resimlerinin bulunduğu pankartlar açılmış, sonrasında da polis güçlerine taşlı saldırı düzenlenmiştir. Bölge İdare Mahkemesine göre söz konusu toplantı barışçıl olmaktan çıkmıştır. Bu nedenle Bölge İdare Mahkemesi, başvurucuların bu şekilde tertip edilen bir toplantıya katılmalarının *devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak* fiili kapsamında değerlendirilmesinde hukuka aykırılık olmadığı sonucuna ulaşmış ve davaları kesin olarak reddetmiştir.

16. Söz konusu bozma kararlarının karşıoy yazısında öncelikle başvurucuların eylemlerinin sendikal hak kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte muhalif görüğe göre başvurucular söz konusu toplantı terör örgütü propagandası ve şiddet olaylarına evrilmeden önce alandan ayrılmıştır. İdari soruşturmacı da başvurucuların toplantıda terör örgütü propagandası yapılırken ve şiddet olayları yaşanırken alanda olmadığını tespit etmiştir. Sonuç olarak eylemin mesai saatleri dışında gerçekleştirildiği hususu da dikkate alındığında başvurucuların kayıp olaylarına duyarlılığı artırmak için yapılmış bir gösteriye barışçıl olarak katılmalarının devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak olarak değerlendirilmesine olanak bulunmadığı ifade edilmiştir.

17. Başvurucular nihai kararın kendilerine tebliğinden itibaren süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. Anayasa'nın "Kamu Hizmeti Görevlileriyle İlgili Hükümler" başlıklı (D) bölümünde yer alan "Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence" kenar başlıklı 129. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler."

19. 657 sayılı Kanun'un "Sadakat" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar. Devlet memurları bu hususu 'Asli Devlet Memurluğuna' atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurunlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yapacakları yeminle belirtirler ve özlük dosyalarına konulacak aşağıdaki 'Yemin Belgesi' ni imzalayarak göreve başlarlar.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına, Atatürk İnkılap ve İlkelerine, Anayasada ifadesi bulunan Türk Milliyetçiliğine sadakatla bağlı kalacağıma; Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını milletin hizmetinde olarak tarafsız ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak uygulayacağıma; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup bunları geliştirmek için çalışacağıma; insan haklarına ve Anayasanın temel ilkelerine dayanan milli, demokratik, laik, bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilerek, bunları davranış halinde göstereceğime namusum ve şerefim üzerine yemin edertim."

20. 657 sayılı Kanun'un "Tarafsızlık ve devlete bağlılık" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar. herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayrım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.

Devlet memurları her durumda Devletin menfaatlerini korumak mecburiyetindedirler. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, memleketin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Aynı nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaşmaya, teşekküle veya derneğe katılamazlar, bunlara yardım edemezler."

21. 657 sayılı Kanun'un "Davranış ve işbirliği" kenar başlıklı 8. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Devlet memurları, resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadırlar."

22. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

A - Uyarma : Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

Uyarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

...

e) Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak,"

23. Diğer ilgili ulusal hukuk için bkz. *Yasin Agin ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 21-25.

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) devletin kamu hizmetinde çalışan memurları yönünden sadakat yükümlülüğü öngörmesinin, ayrıca onlara ödev ve sorumluluklar yüklemesinin memurların statüleri gereği meşru bir durum olduğunu belirtmiştir. Fakat kamu görevlilerinin de birey olduğunu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlerinin bulunduğunu ve bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. ve 11. maddelerinden yararlandıklarının şüpheden uzak olduğunu da ifade etmiştir. Bununla birlikte memurun bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesinin belirlenmesinde ulusal makamların bir takdir marjı olduğunu da eklemiştir (*Ismail Sezer/Türkiye*, B. No: 36807/07, 24/3/2015, §§ 52-54; *Vogt/Almanya* [BD], B. No: 17851/91, 26/9/1995, §§ 51-53; *Ahmed ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 22954/93, 2/9/1998, §§ 53. 54; *Otto/Almanya* (k.k.), B. No: 27574/02, 24/11/2005).

25. AİHM kamu görevlilerine verilen disiplin cezalarıyla güdülen meşru amacın gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği yönünden yalnızca cezanın bir kuralla öngörülmüş olmasını yeterli bulmamakta, somut bir değerlendirmenin varlığını aramaktadır. Bu bağlamda kamu görevlilerinin cezalandırılan eylemlerinin kamu hizmetlerinin sürekliliğini ya da gereği gibi yerine getirilmesini etkilemek veya görev yapılan devlet kurumunun itibarını zedelemek

gibi cezayı gerekli kılan sonuçlara sebep olduğunun açıkça gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir (*Kula/Türkiye*, B. No: 20233/06, 19/6/2018, §§ 48, 49).

26. AİHM, kamu görevlilerinin devlete sadakat yükümlülüğü hususunda söz konusu devlete özgü durumların dikkate alınabileceğini kabul ettiği gibi memurun görevinin niteliğinin de gözönünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Komünist Partinin eylemlerine aktif olarak katılan bir öğretmenin aldığı disiplin cezasına ilişkin olarak yapılan başvuruda verdiği *Vogi/Almanya* kararında, memurların devlete sadakat yükümlülüğü konusunda Almanya'nın nasyonel sosyalizm geçmişinin ve bu doğrultuda Alman Anayasası'nın üzerine kurulduğu ilkelerin dikkate alınması gerektiğini belirtmiş, ayrıca öğretmenlerin öğrencileri yönünden bir otoriteyi temsil ettikleri gerçeği karşısında iş yaşamları dışında da belli bir dereceye kadar ödev ve sorumluluklarının devam edeceğini kabul etmiştir (*Vogi/Almanya*, §§ 59, 60).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 29/9/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucuların hepsi, şiddete başvurmadan barışçıl bir şekilde katıldıkları toplantı ve yürüyüşler nedeniyle haklarında disiplin cezası verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvurucular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğa ayrıca mesai günleri dışında katıldıkları bir toplantı nedeniyle haklarında disiplin cezasına hükmedilmesinin özel hayata saygı ve sendika haklarını da ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

29. Başvurucu Mehmet Alanç barışçıl bir şekilde katıldığı toplantı nedeniyle hakkında disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü de ihlal ettiğini iddia etmiştir. Anılan başvurucu bunun yanında derece mahkemelerinin itirazlarını dikkate almaması nedeniyle hak arama hürriyeti ile etkili başvuru hakkının, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı davrandığı tespiti yapılarak kendisine disiplin cezası verilmesi nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde öncelikle kamu görevlerinden ihraç edilmiş olan başvurucuların mağdur sıfatlarının bulunmadığı belirtilmiştir. Bakanlık daha sonra söz konusu toplantıda PKK terör örgütü lehine sloganlar atıldığını, terör örgütünün sözde flama ve bayrakları ile terör örgütünün kurucusu A.Ö. ve M.K. isimli örgüt mensubunun resimlerinin bulunduğu pankartlar açıldığını, şehirde büyük gerginlik yaşandığını, güvenlik güçlerine yapılan saldırıda biri emniyet amiri olmak üzere toplam yedi polisin yaralandığını, ayrıca bir okulun bahçesine molotofkokteyli atıldığını ifade etmiştir. Söz konusu toplantının kamu görevlilerinin sosyal ve ekonomik haklarıyla ilgili olmadığı açık olduğundan sendika hakkı kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığını belirten Bakanlık; özellikle pek çok öğretmeni şehit eden PKK terör örgütü lehine sloganların atıldığı ve şiddet olaylarının yaşandığı bir toplantıya katılmış olmalarının kamu görevlisinin devlete sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmadığı, bu nedenle başvurucuların uyarına cezasiyle cezalandırılmalarının demokratik toplum düzeninde gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

31. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında bireysel başvuru formlarındaki iddialarını yinelemiştir. Başvurucu Serdar Batur ayrıca kamu görevinden ihraç edilmesine ilişkin işleme karşı açtığı iptal davasının idare mahkemesi önünde derdest olduğunu bildirmiştir.

B. Değerlendirme

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu bağlamda başvurucuların terör örgütü lehine davranışta bulunmadan ve şiddet kullanmadan katıldıkları toplantı nedeniyle haklarında hukuka aykırı olarak disiplin cezasına hükmedildiği iddialarının bir bütün olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

33. Anayasa'nın "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şartı ve usuller kanunda gösterilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Bakanlık, olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameyle öğretmenlik görevlerinden ihraç edilen üç başvurucunun mağdur sıfatlarının kalmadığını ileri sürmüştür. Mağdurluk statüsünün ortadan kalkması için ulusal makamlar tarafından ihlalin açıkça veya özül itibarıyla kabul edilmiş ve ihlalin sonuçlarının giderilmiş olması gerekir. Somut olayda başvurucuların toplantı hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini oluşturduğu yönünde kamu gücünü kullanan organlarca bir kabul bulunmadığı gibi şikâyet konusu disiplin cezası ortadan kaldırılmış da değildir. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin değerlendirmesine göre disiplin cezasının verilmesinden sonra başvurucuların ihraç edilmiş olmalarının müdahalenin gerçekleştiği zamanda var olan mağdur sıfatlarını ortadan kaldırmadığı açıktır (mağdur sıfatının ortadan kalkması nedeniyle kişi bakımından yetkisizlik gerekçesiyle verilen bir kabul edilemezlik kararı için bkz. *Abdullah Yavuz*, B. No: 2016/59096, 7/11/2019, §§ 27-32).

35. Bu doğrultuda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

36. Başvuru konusu toplantıya katıldıkları gerekçesiyle haklarında uyarma disiplin cezasına hükmedilen başvuruçuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

37. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

39. 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin *kanunilik* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

40. Başvuru konusu disiplin cezalarının Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *kamu düzeninin* korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı değerlendirilmiştir.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

41. Demokratik toplumda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının önemi, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması, müdahalenin caydırıcı etkisi, devletin takdir yetkisi ve müdahalenin gerekçesine ilişkin olarak kabul edilen ilkeler için *Yasin Ağın ve diğerleri* (aynı kararda bkz. §§ 42-46; 52-59) kararına bakılabilir.

(a) Barışçıl Toplantı

42. Anayasa'nın 34. maddesi; fikirlerin *silahsız ve saldırısız*, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve

fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle mevcut düzenin değiştirilmesi gerektiğini savunanlara dahi toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla bu fikirlerini ifade edebilme imkânı sunulmalıdır (*Dilan Ögüz Canan* [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 37; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/11/2015, §§ 117, 118; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 80; *Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 47; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, §§ 67, 68; *Omer Faruk Akyüz*, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 54).

43. Eğer toplantı şiddet içeriyorsa veya bu toplantıda şiddete çağrıda bulunuluyorsa bu toplantının barışçıl olduğu, dolayısıyla Anayasa'nın 34. maddesinin sağladığı korumadan yararlanacağı söylenemez (*Ferhat Üstündağ*, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 51). Bununla birlikte bir kimsenin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, katıldığı bir toplantı sırasında yer yer görülen şiddet hareketleri sebebiyle otomatik olarak ortadan kalkmaz. Bir kimse davranışlarıyla şiddet kullanma niyetini ortaya koymamış veya katıldığı bir toplantıda cereyan eden şiddet hareketlerine iştirak etmemiş ise bu kişinin Anayasa'nın 34. maddesinin altında güvenceye alınmış olan hakları korunmaya devam eder. Barışçıl bir gösteride bazı kimselerin bunu kötüye kullanarak şiddete başvurmaları, niyeti barışçıl olan bir toplantıya katılanların toplantı hakkına müdahaleyi haklı kılmaz (*Ferhat Üstündağ*, § 54). Ancak şiddet yaygınlaşmış ve toplantıya bir bütün olarak hâkim olmuş ise artık barışçıl bir toplantıdan bahsedilemez (*Ferhat Üstündağ*, § 55).

(b) Kamu Görevlisi Statüsünden Kaynaklanan Yükümlülükler

44. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katılmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Kişinin kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katılmayı kabul etmiş sayıldığını, kamu hizmetinin kendine has özelliklerinin bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kıldığını ifade etmiştir (*Ihsan Asutay*, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38).

45. Bu kapsamda kamu görevlileri kendileri hakkında disiplin cezasına hükmedilmesini gerektirecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altındadır. Kamu görevlileri hakkında verilen disiplin cezalarının hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin ise öncelikle somut olayda kamu görevlisine atfedilebilir bir kusur olup olmadığını belirlemeleri gerekir. Yargı mercileri daha sonra hükmedilen cezayla kamusal önemi bulunan objektif amaca ulaşıp ulaşılamayacağını göstermek ve böylece cezanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu ortaya koyabilmek için kusurlu davranışın kamu görevini ne şekilde etkilediğini ve bu etkilenmeyle orantılı bir disiplin cezasına hükmedilip hükmedilmediğini ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya koymalıdır (*Yasin Ağın ve diğerleri*, § 61).

46. Kamu görevlilerinin yalnızca çalışma yaşamlarında değil çalışma düzeninin dışındaki özel yaşam alanlarında da yerine getirdikleri kamu hizmetinin olumsuz etkilendiği durumlarda bazı sınırlamalara tabi oldukları kabul edilmelidir. Bu kapsamda kamu görevlilerinin statüleri gereği katlanmaları gereken külfetlerden biri de özel yaşamlarında dahi memuriyet disiplini etkileyen davranışlardan kaçınmadır. Bu bağlamda kamu görevlilerinin özel hayatlarındaki davranışlarının memuriyetlerini etkilemesi hâlinde fiilleriyle orantılı bir disiplin yaptırımına maruz bırakılabileceklerinin kabulü gerekir. Ancak

bunun için kamu görevlisinin fiilinin memuriyetini etkilediğinin idari ve yargısal makamlarca ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir (*Yasin Agin ve diğeri*, § 63).

47. Türk hukukunda kamu görevlilerinin yalnızca çalışma yaşamında değil çalışma düzeninin dışındaki özel yaşam alanlarında da bazı sınırlamalara tabi olmalarının temeli ise kamu görevlileri açısından geçerli olan Anayasa'ya sadakat ile devlete bağlılık ve tarafsızlık ödevleridir. Bu kapsamda ilk olarak Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında memurlar ve kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin olduğu belirtilmiştir.

48. Bundan başka devlet adına kamu hizmeti yürüten ve kamu gücü kullanan kamu görevlilerinin vatandaşlar arasında tarafsız davranmalarını öngören Anayasa'nın 10. maddesi, kamu görevlilerinin Anayasa ve diğer mevzuat hükümleriyle bağlı olması ve bir kamu görevlisinin Anayasa, kanun, diğer mevzuat hükümlerine veya amirinin emirlerine göre görevlerini icra etmesi gerekliliğini düzenleyen Anayasa'nın 11. ve 137. maddeleri kamu görevlilerinin Anayasa'ya sadakat ve tarafsızlık ödevlerinin anayasal dayanaklarını oluşturmaktadır. Ayrıca 657 sayılı Kanun'un "*Sadakat*" kenar başlıklı 6. maddesi, "*Tarafsızlık ve devlete bağlılık*" kenar başlıklı 7. maddesi ile "*Davranış ve işbirliği*" kenar başlıklı 8. maddesi de söz konusu sadakat ve tarafsızlık ödevinin yasal düzlemde açık, erişilebilir ve öngörülebilir dayanaklarıdır (bkz. §§ 19-21).

49. Görüldüğü üzere Anayasa'ya sadakat ödevi ile devlete bağlılık ve tarafsızlık yükümlülüklerinin -başvurucular da dâhil olmak üzere- tüm kamuoyuna açık ve erişilebilir durumda olan, ayrıca kamu görevlilerinin somut olaydaki davranış ve tutumlarının ayrı ayrı değerlendirilmesine imkân veren birçok hukuki dayanağı bulunmaktadır. Bu kapsamda bir kamu görevlisine disiplin cezası uygulanması "*ceza hukuku anlamında suçluluk tespiti*" gibi bir ön koşula dayanmamaktadır. Öte yandan bu durum disiplin cezalarının ciddiyeti hakkındaki değerlendirmeyi değiştirmemektedir. Disiplin cezalarının caydırıcı karaktere sahip olduğu açıktır. Bu sebeple de Anayasa Mahkemesi her durumda idare ve mahkemelerin bireyselleştirmiş bir muamele yaparak kamu görevlilerinin kendilerine atfedilebilir bir kusurları bulunup bulunmadığını değerlendirmesini beklemektedir.

(2) Somut Olayın Değerlendirilmesi

(a) Başvurucu Mehmet Alanç Yöntünden

50. Başvurucu Mehmet Alanç, olayların meydana geldiği tarihte Siirt İl Ambulans Servisi Başhekimliğinde veri hazırlama ve kontrol işletmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu ayrıca bir sendikanın il şube başkanı ve İnsan Hakları Derneğinde şube yöneticisidir. Diğer başvurucular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğa ise başvuru konusu olayın yaşandığı tarihte öğretmen olarak görev yapmaktadır.

51. İdare ve derece mahkemeleri başvurucuların PKK terör örgütünün propagandasının yapıldığı ve şiddet olaylarının yaşandığı bir toplantıya katılmalarının *devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışlarda bulunmak* fiilini oluşturduğunu kabul etmiştir. Başvurucular söz konusu toplantıya toplu mezar bulunduğu iddia edilen alanın usulüne uygun olarak açılması konusunda kamuoyunda duyarlılık oluşturmak amacıyla katıldıklarını belirtmiştir. Toplantının barışçıl bir amaçla ve barışçıl bir biçimde başladığı yönünde herhangi bir kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte bir süre sonra terör örgütü

PKK ve kurucusu A.Ö. lehine sloganlar atılmış, PKK bayrakları ve flamaları açılmış ve taşınmış, A.Ö.nün ve güvenlik güçlerince girdikleri çatışmalarda öldürülmüş terör örgütü mensuplarının resimlerinin yer aldığı pankartlar açılmıştır. Göstericiler, güvenlik güçlerine molotofkokteyli olarak tabir edilen ve ilgili ceza hukuku mevzuatınca bomba olarak kabul edilen patlayıcı maddeler, taş ve benzeri cisimlerle saldırıda bulunmuş; çok sayıda güvenlik görevlisi saldırılarda yaralanmıştır.

52. Başvurucuların söz konusu toplantıda yaşanan şiddet eylemlerine karıştığı veya terör örgütünün propagandasını oluşturacak açıklamalarda bulunduğu iddia edilmemiştir. Bununla birlikte başvuru Mehmet Alanç, şiddet eylemlerinin devam ettiği ve PKK terör örgütünün propagandasının yapıldığı süreç boyunca toplantı yapılan alanda bulunmaya devam etmiştir. Öğretmen olan diğer başvurucuların ise toplu mezarların usulüne uygun olarak açılması talepli toplantıdan, PKK terör örgütünün propagandası hâline dönüşmeden ve şiddet olayları yaşanmadan ayrıldıkları yetkili makamlarca tespit edilmiştir (bkz. §§ 14. 16).

53. Barışçıl bir şekilde başlamış olmasına rağmen çeşitli provokasyon ve yönlendirmeler ile şiddete başvuru veya terör örgütlerinin propagandasına dönüşen başvuruya konu toplantıya benzer toplantılara katılmak her zaman hassas bir mesele olmuştur. Buna benzer toplantılara katılanların kamu görevlisi olmaları hâlinde ise mesele daha da hassas bir duruma gelmektedir. Anayasa Mahkemesi, eldeki başvurunun koşulları ile beraber özellikle terörle mücadeleyle ilgili zorlukları da gözönüne alacaktır.

54. Terörizm, ulusal sınırları aşarak toplum ve devlet hayatı üzerinde sosyal ve ekonomik bakımdan büyük çapta tahribatlara sebep olmaktadır. Herhangi bir amaca ulaşmak için propagandaya yönelik ses getirici eylemlerle insanların öldürülmesi, korku ve dehşet salınması olan terör; bireylerin temel hak ve özgürlüklerini, özellikle yaşam hakkını ciddi bir şekilde tehdit etmektedir.

55. Terör örgütleri ve destekçileri, görüşlerinin toplum içinde yayılmasını. fikirlerinin kökleşmesini hedefler ve bu amacın gerçekleşmesine yönelik her türlü gayrimuşuru vasıtaya başvurabilirler. Terörün veya terör örgütlerinin propagandasının da söz konusu vasıtalardan biri olduğunda kuşku yoktur. Terör, başta ifade özgürlüğü olmak üzere demokratik toplumun tüm değerlerine düşmandır (*Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 79; *Ayşe Çelik*, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 43; *Sırrı Süreyya Önder* [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 61).

56. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya konu olaylarda propagandası yapılan PKK terör örgütünün hâlen son derece tehlikeli, hedeflerine ulaşmak için şiddeti bir yöntem olarak benimseyen, güvenlik güçleri ile çatışmalara giren, çok sayıda can ve mal kaybına neden olan bir terör örgütü olduğu ve başvuruya konu toplantıda hakkında övgü dolu sözler söylenen A.Ö.nün de bu örgütün kurucusu ve sayısız terör eyleminin ilk elden sorumlusu olduğu konusunda ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek bulunmadığı görülmüştür.

57. Bundan başka Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu toplantının PKK terör örgütünün propagandasının yapılması için bir fırsata dönüştürüldüğü ve toplantının şiddet eylemlerine sahne olduğu yönündeki olgular ile başvuru Mehmet Alanç'ın söz konusu toplantıda bulunmaya devam ettiği hâlde diğer başvurucuların terör örgütünün propagandasına dönüşmeden ve şiddet olayları yaygınlaşmadan önce söz konusu toplantı alanından ayrıldıkları yönündeki idare ve derece mahkemelerinin tespitlerini tekrar değerlendirmenin de gerekli olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

58. Bu durumda geriye kamu görevlisi olan başvurucuların böyle bir toplantıya katılmış olmaları nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmalarının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını tespit etmek kalmaktadır. Bu kapsamda önemle belirtilmelidir ki Anayasa Mahkemesinin görevi, başvurucuların söz konusu eyleminin devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışlarda bulunmak şeklinde nitelendirilip nitelendirilemeyeceği veya kanunlarda memurlara özgü olarak düzenlenen başka bir disiplin suçuna vücut verip vermeyeceğini belirlemek değildir.

59. Toplum ve devlet hayatı için önemli kararlar alan ve kritik görevlerde bulunan kişilerin resmî sıfatlarının gerektirdiği şekilde tarafsız kalmak ve Anayasa'ya sadakatin gerektirdiği güvene layık olmak bakımından çok daha titiz davranmak zorunda olduğu kabul edilmelidir. Fakat devlet memurlarının tamamına sağlanan anayasal ve yasal ayrıcalıklar, her kademedeki devlet memuruna görevini yerine getirmesi için sağlanan kamusal yetkiler ve devlet memurlarına toplumun geniş katmanlarıncaya verilen yüksek itibar birlikte değerlendirildiğinde terörizm söz konusu olduğunda en alt kademedeki devlet memurunun dahi işgal ettiği görevin ağırlığına ve Anayasa'ya sadakat ödevine uygun biçimde hareket etmesi beklenir. Nitekim terör örgütlerinin örgütlenme tarzları, etki alanları, en küçük kamusal imkânlar da dâhil olmak üzere kullandıkları yöntemlerin karmaşıklığı ve öngörülemezliği aksinin kabulünü imkânsız kılmaktadır.

60. Görece daha düşük dereceli memuriyetlerde bulunanların sadakat yükümlülüklerinin bulunmadığının savunulması terörizmin ülkemize yarım yüzyıla yakın bir zamandır verdiği zararların giderilmesi için uğraşan devletin kamu yararını, millî güvenliği, kamu düzenini, ülkenin ekonomik refahını, başkalarının hak ve özgürlüklerini güvence altına almak ve sürdürmek amacı ile bağdaşmaz. Somut olayda olduğu gibi kamu görevlisinin herhangi bir sendika üyesi veya yöneticisi olması da birer kamu görevlisi olarak Anayasa ve kanunlarca kendilerine yüklenen sorumluluklarını azaltmaz yani sendikal bağlarının varlığı da Anayasa'ya sadakat ödevlerini sona erdirmez.

61. Öte yandan düşük veya yüksek dereceli olsun istisnasız her kamu görevlisinin Anayasa'ya sadakat görevinin bulunması, kamu görevlilerinin her somut olaydaki davranış ve tutumlarının, görevinin önemi, eyleminin niteliği ve korunmaya çalışılan menfaatlerin ağırlığının ayrı ayrı değerlendirilmesi zorunluluğunu da ortadan kaldırmaz. Nitekim somut olayda olduğu gibi öğrencileri yönünden aileleri kadar etkili birer otoriteyi temsil eden ve onlara hem okul hayatında hem de belli bir dereceye kadar özel hayatlarında örnek olma yükümlülükleri bulunan öğretmenlerin *terörizm söz konusu olduğunda* somut olayın koşullarına göre çalışma yaşamları dışında da nispeten daha ağır sınırlandırmalara tabi tutulabileceği kabul edilebilir.

62. Başvurucuların katıldığı toplantıda A.Ö.nün başlattığı terör hareketi açıkça onaylanmış, PKK terör örgütü ile fotoğrafları taşınan ve güvenlik güçlerince girdikleri çatışmalarda öldürülmüş terör örgütü üyeleri tarafından gerçekleştirilen eylemler kahramanca davranışlar olarak sunulmuş, silahlı çatışmalarda ölen örgüt mensupları yüceltilmiştir. Toplantıda posterleri taşınan örgüt mensuplarından biri PKK'nın üst düzey üyelerinden olup 1986 yılında güvenlik güçleri ile girdiği silahlı çatışmada öldürülmüş M. K.' dir. Anılan şahsın ismi PKK'nın yurt dışında üslendiği bir kampa verilmiş ve PKK'nın sembol isimlerinden biri sayılmıştır.

63. Somut olaydakine benzer söylem ve davranışların PKK tarafından daha önce gerçekleştirilenlere benzer şiddet eylemlerinde bulunmaya teşvik etmesi riski küçümsenmemelidir. Başvurucuların katıldığı toplantıda PKK terör örgütünün övülmesi ve A.Ö.nün lider olarak ilan edilmesi biçimindeki açıklamalar ile kamuoyuna ve özellikle PKK tarafından savunulan fikirlere sahip olan kişilere, ideolojileri kapsamında meşru kabul edilen hedefe ulaşmak için devlete karşı şiddete başvurulmasının gerekli ve haklı olduğu izlenimi verilmiş istenmiştir.

64. Sonuç olarak halkın örgüte sempatisini artırmak ve giderek aktif desteğini sağlamak amacıyla yapılan başvuruya konu barışçıl olmayan toplantının ve terör örgütünün propagandası niteliğindeki açıklamaların şiddete başvurulması konusunda insanları bilinçlendirmeye veya cesaretlendirmeye zemin sağladığı, bir terör örgütünün siyasi veya sosyal etkinliğini artırmaya, sesinin kitlelere duyurulmasına hizmet ettiği ve dolaylı yollardan terör suçunun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuyla paylaşılması niteliğinde olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

65. Başvurucuların bizzat terör örgütü propagandasına katıldıkları ya da şiddet eylemlerinde buldukları tespit edilememiştir. Tekrar etmek gerekirse başvuru Mehmet Alanç dışında öğretmen olan diğer başvurucular toplantıdan PKK terör örgütünün propagandası hâline dönüşmeden ve şiddet olayları yaşanmadan ayrılmıştır.

66. Anayasa Mahkemesi şiddet hareketlerine iştirak etmemiş kişilerin toplantı özgürlüğünün korunması gerektiğini belirtmiş; barışçıl bir şekilde bir yürüyüşe ve basın açıklaması etkinliğine katılan, terör örgütü liderini övücü mahiyette atılan sloganlara iştirak etmeyen ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan kişilerin toplantı özgürlüklerinin öncelikle korunması gerektiğini ifade etmiştir (*Ferhat Üstündağ*, § 56).

67. Anayasa Mahkemesi barışçıl bir gösteride bazı kimselerin bu fırsatı kullanarak bir terör örgütü liderini övücü mahiyette slogan atmalarının bu toplantıya katılanların tümünün toplantı hakkına müdahale edilmesini haklı kılmayacağını, böyle durumlarda kamu makamlarının toptan bir cezalandırma yerine barışçıl toplantı yapanlarla terör örgütü liderini övücü mahiyette slogan atanları ayırıştırma ödevi bulunduğunu ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca atılan sloganların toplantı hakkına yönelik bir müdahaleyi haklı kılıp kılmayacağını sloganın içeriği ve her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak belirlenmesi gerektiğine karar vermiştir (*Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadağ*, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, § 34).

68. Buna karşın eldeki başvuruya konu toplantı *Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadağ* başvurusundaki olaydan farklı olarak aniden parlayıp sönmeye şeklinde barışçıl olmaktan çıkmamıştır. Aralarında kamu görevlilerinin de bulunduğu yaklaşık 2.500 kişinin katılımı ile gerçekleştirilen toplantıda terör örgütünün propagandası niteliğindeki eylemler ile şiddet eylemleri uzunca bir süre devam etmiştir. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre başvuruya konu toplantı bir bütün olarak Anayasa'nın temel ilkelerine ve insan haklarına dayanan demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin temsil ettiği temel değerlere yönelik açık bir saldırı ve meydan okuma niteliğine bürünmüştür. Bu kapsamda başvuru Mehmet Alanç'ın Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın koruduğu, insan haklarına dayanan temel demokratik anayasal düzenin güvenliğini şiddete başvurarak ortadan kaldırmanın haklı

ilan edildiği bir faaliyete katıldığını bilebilecek bir zaman aralığında toplantıda kalmaya devam ettiği değerlendirilmiştir.

69. Terör örgütünün veya örgütün silah ve şiddete bulaşmış üyelerinin övülmesi, desteklenmesi ya da yüceltilmesi ile cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlere başvurmanın teşvik edilmesi arasında bir mesafe bulunmamaktadır. Böyle bir faaliyete katılmak veya faaliyet söz konusu niteliğe büründükten sonra bu toplulukta bulunmaya devam etmek, terör örgütünün amaçları kapsamında meşru kabul edilen hedeflere ulaşmak için devlete karşı şiddete başvurulmasının gerekli ve haklı olduğu düşüncesinin desteklendiği izlenimi verilmesine sebep olur. Bu izlenimin ortaya çıkması devlet yetkililerini söz konusu devlet memurunun Anayasa'ya sadakatle bağlı kalıp kalmadığı, ulusal güvenliği tehdit edip etmediği ve demokratik hukuk devletine ileride tehdit oluşturup oluşturmayacağı yönlerinden endişeye sevk edecektir.

70. Yukarıda yapılan tüm açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde bir kamu görevlisi olan başvurucu Mehmet Alanç'ın toplantı barışçıl olduktan ve terör örgütü propagandasına dönüşükten sonra toplantıda kalmaya devam ederek statüsünden kaynaklanan ödev ve yükümlülüklerinin gerektirdiği özeni göstermediği, somut olayın koşullarında kendisinden beklenebilecek önlemleri almadığı kanaatine varılmıştır.

71. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Mehmet Alanç'ın bir disiplin cezası ile cezalandırılması şeklindeki müdahalenin somut olayın koşullarında *zorunlu toplumsal bir ihtiyaca* karşılık geldiği kanaatine ulaşılmıştır. Öte yandan başvurucu hakkında hükmedilen uyarma cezasının 657 sayılı Kanun'da öngörülen en hafif ceza olduğu, bu bağlamda kendisinden beklenen önlemleri almadığı değerlendirilen başvurucuya bir uyarı mahiyetinde verilmekle başvuru konusu müdahaleyle güdülen kamu düzenini sağlama meşru amacını gerçekleştirmek yönünden orantılı da olduğu değerlendirilmiştir.

72. Sonuç olarak başvurucu Mehmet Alanç hakkında hükmedilen uyarma disiplin cezasının demokratik toplum gereklerine uygun olduğuna ve başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde öngörülen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

(b) Başvurucular Serdar Batur, Turgut Tetik ve M. Şirin Bulğa Yönünden

73. Öğretmen olan diğer üç başvurucunun ise toplu mezarların usulüne uygun olarak açılması talepli toplantıdan PKK terör örgütünün propagandası hâline dönüşmeden ve şiddet olayları yaşanmadan ayrıldıkları yetkili makamlarca tespit edilmiştir (bkz. §§ 14, 16). Bu durumda yetkili otoritelerin kamu görevlisinin ödev ve yükümlülükleriyle bağdaşmadığını belirterek disiplin cezası vermelerine sebep olan husus, öğretmen olan üç başvurucu yönünden gerçekleşmemiştir. Başvurucuların davasını reddeden Bölge İdare Mahkemesi bu konuda hiçbir gerekçe sunmadığı gibi söz konusu toplantıya katılımlarının öğretmenlik gibi bir kamu göreviyle başka ne şekilde bağdaşmadığına dair bir açıklama da yapmamıştır.

74. Bu durumda idare ve derece mahkemelerinin -memurun görevinin nitelikleri ile ilgili kamu kurumuna özgü durumlar da dikkate alındığında- başvurucular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğa'nın davranışlarının yerine getirdikleri kamu hizmeti üzerindeki olumsuz etkisini ya da kamu kurumunun veya devlet memurunun saygınlığına ve güvenilirliğine zarar verip vermediğini somut bir değerlendirme ile ortaya koyduklarından bahsedilemez.

75. Tüm bu açıklamalar ışığında başvuru hakkında uygulanan disiplin cezalarının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve demokratik bir toplum düzeninde gerekli olduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmadığı, bu nedenle başvuruların toplantı hakkına gerçekleştirilen müdahalenin haksız olduğu, bu doğrultuda başvurular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğa'nın Anayasa'nın 34. maddesinde öngörülen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

76. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

77. Başvurular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğa ihlalin tespit edilmesini istemiş ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

78. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında, ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

79. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

80. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemezsizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aliğül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67*).

81. İncelenen başvuruda haklarında hükmedilen disiplin cezaları nedeniyle anılan başvuruçuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin idarenin işleminden kaynaklandığı, bununla birlikte derece mahkemelerinin de ihlali gidermediği anlaşılmaktadır.

82. Bu durumda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu değerlendirilmiştir. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

83. 772,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.372,50 TL yargılama giderinin başvuruçular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğa'ya müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. 1. Başvuruçular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğa'nın Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

2. Başvurucu Mehmet Alanç'ın Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Siirt İdare Mahkemesine (E.2015/667, K.2016/879; E.2015/673, K.2016/878; E.2015/674, K.2016/877) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1. 772,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.372,50 TL yargılama giderinin başvurucular Serdar Batur, Turgut Tetik ve Mehmet Şirin Bulğa'ya MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

2. Yargılama giderlerinin başvurucu Mehmet Alanç üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/9/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FIDAN